

картина світу, елементами якої вони є, деформуються цінності, життєва позиція, орієнтири, світогляд. Такі зміни можуть спричинити антисоціальні вчинки й становитимуть небезпеку не лише для особистості гравця, але й для всього суспільства.

Небезпідставно висувуються думки про те, що соціальне насильство викликається збудженням, яке продукується спостереженням і вчиненням насильства в комп'ютерній грі; споглядання насильства програмує гравця на агресивну поведінку та активує думки, пов'язані з насильством; популярні в молодіжному середовищі та переважно комерційно успішні маскультурні зображення насильства викликають бажання їх наслідувати.

З огляду на викладене, вбачаємо доцільним організацію та проведення на репрезентативній вибірці із залученням респондентів різних регіонів України широкомасштабних наукових досліджень впливу комп'ютерних ігор на психічний й особистісний розвиток представників різних вікових груп та взаємозалежностей між насиллям у комп'ютерних іграх та насиллям в реальному житті. Це стане предметом наших подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белінська О. Дитина і комп'ютер : психологічні реалії віртуального світу / О. Белінська // Психолог. Шкільний світ. – 2006. – № 46. – С. 27–29.
2. Бурлаков И. В. Номо Gamer : Психология компьютерных игр / И. В. Бурлаков. – М. : Независимая фирма «Класс», 2000. – 64 с. – (Библиотека психологии и психотерапии, вып. 86).
3. Гавришак Л. І. Інтернет-залежність як чинник девіантної поведінки / Л. І. Гавришак, С. О. Машак // Проблеми загальної та педагогічної психології. – 2011. – Т. XIII. – Ч. 5. – С. 56–63.
4. Иванов М. Психологические аспекты негативного влияния игровой компьютерной зависимости на личность человека [Электронный ресурс] / М. Иванов. – Режим доступа : http://sanaris.com.ua/experts_and_services.
5. Козлов В. Психология игровой зависимости / В. Козлов, А. Карпов // М. : Психотерапия, 2011. – 336 с.
6. Мюррей К. Интернет-зависимость с точки зрения нарративной психологии / Под редакцией А. Е. Войскуновского. – М. : «Можайск-Терра», 2000. – 432 с.
7. Сельчонок К. В. Психология зависимости / сост. К. В. Сельчонок. – Минск : Харвест, 2008. – 592 с.
8. Старшенбаум Г. В. Аддиктология : психология и психотерапия зависимостей / Г. В. Старшенбаум // М. : ООО «Когито-Центр», 2005. – 367 с.
9. Церковний А. Формування навичок у просторі комп'ютерних ігор / А. Церковний // Соціальна психологія. – 2004. – № 3 (5). – С. 163–169.
10. Шапкин С. А. Компьютерная игра : новая область психологических исследований / С. А. Шапкин // Психологический журнал. – 1999. – Т. 20. – №1. – С. 86–102.
11. Янг К. С. Диагноз – интернет-зависимость [Электронный ресурс] / К. С. Янг. – Режим доступа : <http://psy.net.by.ru/texts/young.htm>.

Тетяна Варивода,

студентка,

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

БЕЗПЕКА ОСОБИСТОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Розкрито сутність впливу інформаційного простору на соціально-психологічну безпеку особистості, визначено основні загрози інформаційній безпеці та наслідки впливу інформаційного середовища на особистість.

Tetiana Varyvoda

PERSONAL SECURITY IN THE INFORMATION SPACE

This article examines the influence of information space on social and psychological security of personality, and the main threats to information security and effects of the information environment on the personality.

Серед сукупності соціально-економічних та духовних перетворень початку ХХІ століття поглибленого розуміння вимагають процеси, що позначаються на усіх сферах життя людини. Вектор розвитку сучасного суспільства в напрямку тотальної глобалізації та комп'ютеризації процесів життєдіяльності людини сприяє розширенню інформаційного простору, що, в свою чергу, призводить до підвищення актуальності та цінності інформації в повсякденному житті суспільства, груп та окремої особистості. Більше того, інформація є не лише об'єктом обміну, а й спричиняє трансформацію соціально значущої індивідуальної, групової чи масової поведінки. З розширенням інфраструктури інформаційної сфери, залученням суб'єктів до її збору, поширення, обробки та збереження, стає важче встановлювати межі інформаційного простору, дозувати інформацію та контролювати її вплив на зростаючу особистість. Це загострює проблему безпеки неповнолітніх в інформаційному просторі, що зумовило *мету* статті.

Питання інформаційного простору та безпеки особистості в ньому досліджували вчені В. Петрик, В. Остроухов, Л. Плескач, Б. Кормич та інші. У контексті комп'ютеризації суспільства, правових гарантій безпеки та психологічних аспектів впливу, інформаційний простір вивчали В. Пірумов, В. Попов, Г. Почепцов, Г. Грачов, І. Мельник, С. Модестов, С. Дацок, В. Копилов, В. Крисько, Л. Малков, В. Машликін, М. Абдурахманов, В. Барішполець, В. Манілов, С. Расторгуєв, С. Парінов, С. Зуєв, В. Вепринцев.

Л. Плескач [5] виділяє наступні функції, які нині виконує інформаційний простір:

- інтегруюча – об'єднує в єдине просторово-комунікативне і соціокультурне середовище різні види економічної діяльності;
- комунікативна – створюється особливе середовище транскордонної, інтерактивної і мобільної комунікації різних суб'єктів економічної діяльності, у рамках якої вони здійснюють інформаційний обмін;
- актуалізуюча – в інформаційному просторі здійснюється актуалізація інтересів різних суб'єктів економічної діяльності шляхом реалізації ними інформаційної політики;
- геополітична – формуються власні ресурси і змінюється значущість традиційних ресурсів, створюючи нове середовище геополітичних відносин і конкуренції;
- соціальна – інформаційний простір трансформує суспільство і змінює характер та зміст соціально-економічних відносин у всіх сферах: політиці, культурі, науці, релігії тощо.

Для нашого дослідження інтерес представляє соціальна функція, оскільки в процесі її реалізації регулюється рівень інформаційної безпеки. Безпека – це стан, коли особистості нічого не загрожує, коли відсутня ймовірність негативного впливу на фізичну, психічну, матеріальну чи соціальну сферу життєдіяльності особистості. Інформаційна безпека особистості характеризується як стан захищеності особистості, різноманітних соціальних груп та об'єднань людей від впливів, здатних проти їхньої волі та бажання змінювати психічні стани і психологічні характеристики людини, модифікувати її поведінку та обмежувати свободу вибору [4]. Загроза інформаційній безпеці – сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку життєво важливим інтересам особистості, суспільству і державі в інформаційній сфері. Джерелами загроз інформаційного простору є суперечності певних інтересів, системи цінностей, цілей між особистістю та суспільством, державою або наявністю в одній зі сторін стосовно іншої домагань, претензій або інших спонукань до конфлікту. Найбільш небезпечним джерелом загроз цим інтересам вважається суттєве розширення можливостей маніпулювання свідомістю людини через створення навколо неї індивідуального, віртуального, інформаційного простору, а також можливість використання технологій впливу на її психічну діяльність.

Культ жорстокості, насильства, порнографії, що нині пропагується в засобах масової інформації, особливо на телебаченні і в комп'ютерних мережах, призводить до неусвідомленого бажання значної частини населення, особливо неповнолітніх, наслідувати його, сприяє закріпленню подібних стереотипів поведінки в їх власних звичках і способі життя, знижує рівень граничних обмежень і правових заборон, сприяє появі негативних норм поведінки в суспільстві, що відкриває шлях до втрати морально-ціннісних установок, до правопорушень [2].

Основні загрози інформаційній безпеці можна розділити на три групи: загрози впливу неякісної інформації (недостовірної, фальшивої, дезінформації) на особистість, суспільство, державу; загрози несанкціонованого і неправомірного впливу сторонніх осіб на інформацію та інформаційні ресурси (на виробництво інформації, інформаційні ресурси, на системи їхнього формування і використання); загрози інформаційним правам і свободам особистості (праву на виробництво, розповсюдження, пошук, одержання, передавання і використання інформації; праву на інтелектуальну власність на інформацію і речову власність на документовану інформацію; праву на особисту таємницю; праву на захист честі і гідності і т. ін.) [4].

Таким чином, випадкова чи цілеспрямована інформація, що поширюється, може порушувати як психічну, так і правову безпеку людини.

Інформаційно-психологічна безпека особистості (у вузькому розумінні) – це стан захищеності психіки людини від негативного впливу, який здійснюється шляхом упровадження деструктивної інформації у свідомість і (або) у підсвідомість людини, що призводить до неадекватного сприйняття нею дійсності.

Інформаційно-психологічна безпека особистості (в широкому розумінні) – це:

- по-перше, належний рівень теоретичної та практичної підготовки особистості, при якому досягається захищеність і реалізація її життєвоважливих інтересів та гармонійний розвиток, незалежно від наявності інформаційних загроз;
- по-друге, здатність держави створити умови для гармонійного розвитку й задоволення потреб особистості в інформації, незалежно від наявності інформаційних загроз;
- по-третє, гарантування, розвиток і використання інформаційного середовища в інтересах особистості;
- по-четверте, захищеність від різного роду інформаційних небезпек [2].

Можливі деформації у системі масового інформування й поширення дезінформації приводять до потенційних порушень суспільної стабільності, до завдання шкоди здоров'ю і життю громадян унаслідок пропаганди чи агітації, що збуджують соціальну, расову, національну чи релігійну ненависть і ворожнечу, про діяльність тоталітарних сект, що пропагують насильство й жорстокість. Ці впливи, усвідомлені чи неусвідомлені, як показує життя, можуть призводити й призводять до серйозних порушень психічного й фізичного здоров'я, відхилення від норм поведінки, до зростання ризикованих соціальних й особистісних ситуацій.

Серйозну небезпеку для психіки підростаючої особистості викликає поширення за допомогою мережі Інтернет насамперед порнографії, непристойної інформації, що ображає суспільну мораль, порушує сформовані в суспільстві стандарти моралі. Як стверджує В. Петрик [2], небезпечний вплив інформаційного простору на індивідуальну свідомість можуть призвести до двох видів взаємозалежних змін. Перший – це зміни у психіці, психічному здоров'ї людини. Оскільки під інформаційним впливом складно визначити межі норми і патології, показником змін може бути втрата адекватності індивідом відображення світу у індивідуальному ставленні до світу. Можна говорити про деградацію особистості, якщо форми відображення дійсності спрощуються, реакції грубішають і здійснюється перехід від вищих потреб (у самоактуалізації, соціальному визнанні) до нижчих (фізіологічних, побутових). Друге – це зміни в цінностях, життєвих позиціях, орієнтирах, світогляді особистості. Такі зміни спричиняють антисоціальні вчинки й становлять небезпеку вже для всього суспільства і держави. Важливою особливістю інформаційно-психологічного впливу на індивідуальну свідомість підлітка є те, що він як загроза, може не помічатися й не усвідомлюватися ним.

Однією з характерних тенденцій, яка склалася в сучасних умовах не тільки в Україні, а й у світі, є випереджальний розвиток форм, способів, технологій і методик впливу на свідомість (підсвідомість), психологію й психічний стан людини в порівнянні з організацією протидії негативним, деструктивним психологічним впливам, інформаційно-психологічним захистом особистості і суспільства в цілому.

Інформатизація повсякденного життя та поява нового інформаційного поля людського буття не проходить безслідно для життєвого світу людини. В електронному просторі змінюються поведінкові стандарти та ціннісні орієнтири особистості. Суспільний розвиток та забезпечення безпеки особистості, суспільства та держави неможливі без вирішення проблеми інформаційно-психологічної безпеки. Життєдіяльність суспільства, на нашу думку, цілком визначається рівнем розвитку, якістю функціонування та безпекою інформаційного середовища. Вплив на інформаційний ресурс держави є одним із джерел загроз для національної безпеки. Першочерговою є проблема захисту власного національного інформаційного простору. Тому постає нагальна необхідність активізації наукових досліджень у цій сфері, як з метою більш об'єктивного розуміння цього процесу, так і в контексті формування системи інформаційно-психологічної безпеки для підростаючої людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Петрик В. Соціально-правові основи інформаційної безпеки [Електронний ресурс] / В. Петрик. – Режим доступу : – http://pidruchniki.ws/18990227/politologiya/nebezpeki_informatsiyного_prostoru_dlya_osobistosti.
2. Кормич Б. Інформаційна безпека : організаційно-правові основи : [навч. посібник] / Б. Кормич. – К. : Кондор, 2004. – 384 с.
3. Плєскач В. Інформаційні системи і технології на підприємствах [Електронний ресурс] / В. Плєскач. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/1350052747708/informatika/ponyattya_informatsiyного_prostoru.